

В умовах становлення в Україні демократичних засад управління важливого значення набувають питання політичного пояснення прийняття державних рішень у сфері бюджету, що особливо є характерним на стадії розгляду та прийняття бюджету. Прийняття бюджетних рішень у підсумку є відображенням ефективності організації процесу вироблення рішень стосовно бюджетного планування. Результатом здійснення технологій бюджетного процесу повинен стати довготерміновий план доходів та видатків бюджету.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 110 с.
2. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: Навчальний посібник / [Під. заг. ред. І. Ф. Щербини]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К., 2011. – 108 с.

Дишкант О. В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в Україні створено відповідне законодавче підґрунтя для запровадження діяльності з внутрішнього аудиту на центральному та регіональному рівнях. Статтею 26 Бюджетного кодексу та Концепцією розвитку державного внутрішнього фінансового контролю визначено обов'язковість запровадження внутрішнього аудиту в усіх бюджетних установах [1, с. 2]. Базові засади для запровадження цієї діяльності визначено у Порядку утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 року №1001 (далі Порядок №1001) [4]. Вторинне законодавство – Стандарти внутрішнього аудиту, Кодекс етики внутрішніх аудиторів безпосередньо визначають порядок організації та проведення внутрішнього аудиту правила поведінки внутрішнього аудитора, його роль в процесі організації системи внутрішнього контролю європейського зразка [6, с. 7].

Відправною точкою для запровадження діяльності з внутрішнього аудиту на центральному рівні став 2012 рік, оскільки відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 №1001 «Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та

бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» (далі постанова №1001) усі керівники центральних органів виконавчої влади (далі ЦОВВ) повинні були створити та забезпечити функціонування підрозділів внутрішнього аудиту з 1 січня 2012 року [3]. Створення служб внутрішнього аудиту на регіональному рівні передбачено з 1 січня 2013 року.

Положення Бюджетного кодексу, а саме стаття 26, стверджує, що розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організовують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах [1].

Внутрішнім контролем є комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ.

Внутрішнім аудитом є діяльність підрозділу внутрішнього аудиту в бюджетній установі, спрямована на удосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та не результативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності бюджетної установи та підвідомчих їй бюджетних установ, поліпшення внутрішнього контролю [1].

Вищевідмічені нормативні документи – Порядок №1001, постанова №1001, Стандарти внутрішнього аудиту, Кодекс етики внутрішніх аудиторів регулюють питання здійснення внутрішнього аудиту.

Проте, Бюджетний кодекс та Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 №158-р вимагають проведення і внутрішнього контролю.

Виконуючи вимоги Бюджетного кодексу, Кабінет Міністрів України визначив основні засади здійснення внутрішнього контролю у Методичних рекомендаціях з організації внутрішнього контролю, які затверджені наказом Мінфіну від 14.09.2012 №995(далі Методичні рекомендації) [8].

Згідно Методичних рекомендацій, внутрішнім контролем охоплюються питання планування діяльності установи, управління бюджетними коштами, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової і бюджетної звітності, забезпечення захисту активів від втрат, цільового і ефективного використання бюджетних коштів та інші питання, що не обмежуються лише фінансовими аспектами діяльності установи (за термінологією Європейського Союзу – фінансове управління і контроль). При організації внутрішнього контролю в установі можуть бути використанні кращі міжнародні практики побудови системи внутрішнього контролю в межах, що не суперечать законодавству

України, зокрема рекомендований Європейською Комісією – керівні принципи стандартів внутрішнього контролю (далі стандарти), розроблений Комітетом (далі Комітет) з внутрішнього контролю Міжнародної організації вищих контролюючих органів (INTOSAI) [5].

Питання внутрішнього контролю вже впродовж тривалого часу становить значний інтерес для членів Міжнародної організації Вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI). Ця зацікавленість триває з часу Конгресу 1974 року, протягом якого відбулося обговорення необхідності внутрішнього контролю та ролі системи внутрішнього контролю [5].

Комітет INTOSAI з розробки стандартів внутрішнього контролю було створено з метою удосконалення фінансового управління та забезпечення достовірнішого обліку державних фінансів. Метою Комітету була розробка керівних принципів для запровадження та забезпечення ефективного внутрішнього контролю.

Комітет визначив чотири блоки, розробки керівних принципів внутрішнього контролю для яких найбільше сприятиме реалізації цілей Комітету. Цими блоками є:

- концепції та цілі внутрішнього контролю;
- мінімальний набір стандартів внутрішнього контролю, який використовується усіма країнами як основа для запровадження підрозділів внутрішнього контролю;
- запровадження підрозділів внутрішнього контролю;
- періодичне оцінювання результативності підрозділу внутрішнього контролю.

Комітет прийняв на своєму 35-му засіданні (жовтень 1991 року, Вашингтон, Округ Колумбія) рішення про видання цих стандартів [5].

Згідно керівних принципів стандартів внутрішнього контролю, внутрішній контроль є інструментом управління, що дозволяє керівництву перевірити, наскільки досягнуті поставлені ним цілі. Таким чином, саме керівництво є відповідальним за належну організацію та ефективність підрозділу внутрішнього контролю. Керівник кожного державного органу повинен забезпечити створення, оцінювання та удосконалення адекватної структури внутрішнього контролю, а також гарантувати її ефективність.

У стандартах відмічено, що Вищий орган контролю державних фінансів (ВОКДФ) також повинен приділяти увагу функціонуванню належного внутрішнього контролю. Він повинен сприяти та забезпечувати:

- запровадження інституційних структур внутрішнього контролю у кожному органі державно управлінського апарату;
- здійснення перевірок цих структур, метою яких є оцінка адекватності внутрішнього контролю для реалізації запланованих результатів [5].

На нашу думку участь ВОКДФ в Україні, яким є Рахункова палата є недостатньою. Згідно чинного законодавства, не передбачено здійснення перевірок структур внутрішнього контролю Рахунковою палатою і, як наслідок, вона не приділяє увагу функціонуванню належного внутрішнього контролю.

Регулювання стану внутрішнього контролю проводить Держфінінспекція. Постановою №1001 були змінені повноваження органів Держфінінспекції щодо координації діяльності підрозділів внутрішнього аудиту. На сьогодні органами Держфінінспекції не здійснюється погодження призначення керівників підрозділів внутрішнього аудиту та їх звільнення, зарахування до кадрового резерву на зазначені посади, не проводиться аналіз інформацій про проведення позапланових внутрішніх аудитів.

Згідно постанови №1001 органи Держфінінспекції здійснюють регулювання стану внутрішнього аудиту в системі ЦОВВ шляхом методичного та інформаційного забезпечення, міжгалузевої координації, а також контролю за станом внутрішнього аудиту шляхом оцінки якості внутрішнього аудиту, яка здійснюється у формі дослідження.

Про функції ВОКДФ відмічено і в Лімській декларації керівних принципів аудиту державних фінансів. В ній сказано, що завданням Вищого органу контролю державних фінансів як зовнішнього контролера є перевірка ефективності внутрішнього контролю. Якщо підрозділ внутрішнього контролю визнано ефективним, необхідно, не обмежуючи право Вищого органу контролю державних фінансів на всеохоплюючий контроль, здійснити найбільш адекватний розподіл завдань та визначити засади співробітництва між ВОКДФ та підрозділом внутрішнього контролю [5].

Виходячи із вищенаведеного, на нашу думку, необхідно активізувати роль ВОКДФ України у реформуванні системи державного внутрішнього фінансового контролю.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року // Голос України. – 2010. – №143.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 №158-р. «Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=158-2005-%F0>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» від 28 вересня 2011 р. №1001 // Офіційний вісник України. – 2011. – №75. – С. 77.
4. Порядок утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, затверджений постановою

Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. №1001 // Офіційний вісник України. – 2011. – №75. – С. 77.

5. Збірник базових документів INTOSAI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ua_80742audit./pdf.

6. Наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 N 1247 «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту» / Офіційний вісник України. – 2011. – №85. – С. 91.

7. Наказ Міністерства фінансів України від 29.09.2011 N 1217 «Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту» // Офіційний вісник України. – 2011. – №83. – С. 55.

8. Методичні рекомендації з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 14.09.2012 №995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/89360>.

Іваницька М. П.

аспірант кафедри фінансів

ПРОБЛЕМИ МОБІЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Місцеве самоврядування є однією зі складових частин державної влади і покликане забезпечити розвиток економіки, створення умов для життєдіяльності населення та підвищення добробуту громадян на місцевому рівні. Сьогодні місцеве самоврядування не виконує поставлених завдань повною мірою. Як відомо, ефективність влади може бути досягнута лише за умови збалансування трьох складових: права, відповідальності та спроможності [3, с. 9].

В Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення частки власних доходів у структурі доходів місцевих бюджетів, і як результат, збільшення кількості дотаційних бюджетів. Недостатність власних стабільних доходів значно обмежує вплив місцевих органів влади на соціально-економічний розвиток регіонів. Тому розширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів є надзвичайно актуальним завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

Завдяки системі фінансових взаємозв'язків державного та місцевих бюджетів забезпечується реалізація державної політики регіонального вирівнювання шляхом використання такого фінансового інструменту, як міжбюджетні трансферти. Серед проблем міжбюджетних відносин найактуальнішими є [4, с. 242]:

– низький рівень обґрунтованості та прогнозованості дохідної частини місцевих бюджетів;